

PRED 140 ROKMI SA NARODIL GRÉCKOKATOLÍCKY KŇAZ A HISTORIK NIKOLAJ A. BESKID¹

Peter KOVAL

Nikolaj Beskid, gréckokatolícky kňaz, publicista, historik a politický činiteľ, syn Alexandra Beskida, gréckokatolíckeho kňaza v jeho rodnej obci a synovec rusínskeho politika, neskoršieho guvernéra Podkarpatskej Rusi Antona Beskida sa narodil 19. júna 1883 v obci Boldogkőváralja v dnešnom Maďarsku patriacej pred rokom 1918 do Prešovskej eparchie. Po skončení ľudovej školy absolvoval štúdium na Kráľovskom reálnom gymnáziu v Prešove, kde v roku 1900 zmaturoval. Teológiu vyštudoval na univerzite v Budapešti. Za kňaza bol vysvätený v roku 1907 v Katedrálnom chráme sv. Jána Krstiteľa v Prešove. Tam prežil hektické obdobie prvej svetovej vojny a vzniku prvej Československej republiky. Najprv sa stal knihovníkom, od roku 1908 riaditeľom kancelárie gréckokatolíckeho biskupstva (tajomník biskupa Jána Vályiho) a od roku 1918 bol správcom fary v Prešove. V roku 1923 odišiel na faru do Legnavy, okr. Stará Lubovňa, kde ako farár pôsobil až do roku 1927, resp. zotrval tam aj po svojom penzionovaní. Krátko pred smrťou sa presťahoval k bratovi Alexandrovi do Košíc, kde 11. decembra 1947 zomrel.

Napriek vplyvu maďarského prostredia (rodisko, školy) Nikolaj Beskid bol hrdý na svoje rusínske korene, obhajoval starobylosť rusínskeho obyvateľstva na Podkarpatskej Rusi i východnom Slovensku a angažoval sa za práva Rusínov v novovzniknutej republike. V roku 1920 začal v Prešove spolu so strýkom vydávať noviny *Golos rusckago naroda*, bol jedným zo zakladateľov Ruskej ľudovej strany, spoluzakladal *Spolok Alexandra Duchnoviča* v Užhorode a aktívne sa zapájal do jeho práce ako predseda vydavateľskej sekcie.

Nikolaj Beskid vo veci autonómneho postavenia Podkarpatskej Rusi názorovo stál proti československej vláde a svoje aktivity zamerl na hľadanie argumentov pre potvrdenie autochtónnosti rusínskeho obyvateľstva žijúceho na východnom Slovensku i Podkarpatskej Rusi. Dával do rúk dôkazy zástancom úpravy vnútornej krajinskej hranice medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou v prospech najvýchodnejšej časti Československej republiky. Túto otázku rozobral najskôr v práci *Karpatskaja Rus* (Prešov, 1920). Publikácia písaná cyrilikou bola tvrdou reakciou na výsledky Saintgermainskej mierovej konferencie a na vytýčenie krajinskej hranice medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou. Na konci 20. rokov vydal Beskid dieľo *Karpatorusskaja drevnost'* (Prešov, 1928), ktoré neskôr doplnil a vydal v USA za podpory krajanov okolo *Amerikansko rusckoho vesnika*. Doplnené vydanie bolo napísané latinkou a dostalo názov *Karpatorusskaja pravda* (Homestead, 1932). Beskidove publikácie predstavujú zmes viacerých stanovísk rusínskych vzdelancov (politikov, duchovenstva, učiteľov). Na základe historických exkurzov a jazykových analýz podopieral teóriu o autochtónnom rusínskom obyvateľstve východného Slovenska.

1 Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0111/21 *Rusíni, ich politická elita a medzivojnové Československo (1919 – 1939)*.

Jeho úvahy smerovali k tomu, aby ukázal na ničím nepodložené zabratie rusínskeho územia Slováckmi. Sporil sa s výsledkami výskumov etnografov Czambela či Húseka zastávajúc názor, že obyvateľstvo „sporného“ pohraničného územia je v podstate karpatoruské a hľadanie akejsi etnickej hranice medzi Slováckmi a Karpatorusmi (Rusínmi) je preto bezpredmetné.

Publikácie Nikolaja Beskida sa stali vhodným argumentačným nástrojom pre podkarpatoruských politikov snažiacich sa v medzivojnovom období o presadenie požiadavky zmeny krajinskej hranice v prospech Podkarpatskej Rusi. Zároveň podnecovali ďalší výskum v tejto otázke a v neposlednom rade vyvolávali aj záujem o aktuálne postavenie rusínskeho obyvateľstva zo strany napr. rusínskej emigrácie v USA.

Použitá literatúra:

- Biografický lexikón Slovenska. I. A – B.* Martin : Slovenská národná knižnica; Národný biografický ústav, 2002, s. 398 – 399.
- CORANIČ, Jaroslav. *Z dejín gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku.* České Budějovice : Sdružení sv. Jana Nepomuckého při Biskupství českobudějovickém, 2014. 526 s.
- KRAJŇÁK, Peter. BESKYD, Nikolaj, PhDr. – kňaz, historik, publicista, politicko-kultúrny aktivista Rusínov. In *ZOE. E-zine Prešovskej eparchie.* Dostupné online <http://w.zoe.sk/?osobnosti&meno=BESKYD%2C+Nikolaj%2C+PhDr.> [10. 05. 2023]
- ŠVORC, Peter. *Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (1919 – 1939).* Prešov : Universum, 2003. 422 s.